

Jak praví Kosinus – Lomikare, do roka

Dramatizace knížek Jaroslava Žáka *Študáci a kantoři*, *Škola základ života* a *Cesta do hlubin študákovy duše* z pera Hany Burešové si razí cestu z Divadla v Dlouhé i jinam. Po Brně, kde nastudovala *Školu základ života* sama Burešová, také do ostravského Divadla Petra Bezruče, kam ji přivedla Janka Ryšánek Schmiedtová. Na scénu, kterou mlží sirnaté dělbuchy místního bosse, hejtmana Nováka, a jejíž ovzduší otravují kouřové clony hradního žvanila Ovčáčka v jejich odvetě za jimi smyšlenou kauzu přípravy duchovního atentátu na první dámu, vstoupili Žákovi sextáni do zběsilé revue.

Študáci a kantoři

Její hudební část, dobové písničky a šlágry první republiky, předepsané autory dramatizace, mají na svědomí symfonik Norbert Lichý a rocker Michal Sedláček. Herecký soubor zvládl nejenom naordinované harmonické vícehlasy, ale valná většina z nich také nástroje školní kapely. S hlasovým posazením měl problémy jen Ondřej Brett v roli studentského básníka a estéta Daniela Boukala.

Pachatelé hudebního nastudování vystříhli na jevišti k zulíbání plačtivého šplhouna a marného pokušitele žen Václava Krhounka (Lichý) a zatvrzelého repetenta, záškoláka, avšak dítě z lepší rodiny Ádu Čuríla (Sedláček). Múzami třídy nejen pro ně jsou vyzývavá kráska, a patrně i budoucí potvora Irma Jánská (Pavla Gajdošíková), správná žába Anda Pařízková (Sarah Haváčová) a tiché děvčátko (Markéta Matulová).

Kladřasem sexty, buřičem a odbojníkem Jindřichem Benetkou, lepším než jeho představitel Antonín Novotný, jak zaznělo v diskusi na Festivalu divadel Moravy a Slezska v Těšíně, je Lukáš Melník. Týpky učitelského sboru, jež charakterizují české školství i společnost od roku 1918 do roku 2018, zastupují po duchu filmových postav Marcela Čapková, Kateřina Krejčí, Markéta Haroková, Dušan Urban, a s nimi i někteří neherci technického týmu.

Bubáci a hastrmani

Jaká by to *Škola základ života* byla bez básně Štěstí. Co je štěstí?, nebo bez výkladu veršů: „Stanu se menším, stanu se nejmenším na celém světě“, bez němčinářské etudy Ich habe gesagt nebo bez originální citace goniometrické Kosinovy věty: Lomikare, do roka a do dne. Diváci se na inscenaci Janky Ryšánek Schmiedtové krásně baví, protože každý zná své Čurily, Krhounky, Cafourky i Kaďourky, inu študáky a kantory. Jen někteří z nich si to ovšem namíří na úřady, a ti nejlepší rovnou na Hrad, kde se možná stanou – bubáky i hastrmany.

Divadlo Petra Bezruče Ostrava – Jaroslav Žák: Škola základ života. Dramatizace Hana Burešová. Režie Janka Ryšánek Schmiedtová, dramaturgie Daniela Jirmanová, výprava Markéta Sládečková, hudební nastudování Norbert Lichý, Michal Sedláček, choreografie Jana Ryšavá. Premiéra 18. března 2016, psáno z reprízy 9. listopadu 2016 v Těšínském divadle na Festivalu divadel Moravy a Slezska.

Hodnocení 75%

Jiří P. Kříž / Právo / 12.12.2016

Bezruči školou povinní

Divadlo Petra Bezruče pomalu finišuje jubilejní sezónu opatřenou všeříkajícím podtitulem Jedeme 70 a jako svou předposlední inscenaci představilo pod názvem Škola základ života dramatisací knihy Jaroslava Žáka Študáci a kantorů, která je známá především díky své filmové adaptaci.

Útočiště, které léty a hned několika odlišnými médii prověřené texty Jaroslava Žáka skýtají, využívají Bezruči už od úvodních scén k prakticky neustávajícím ztečím na bránice diváků. Univerzální a napříč časem vždy aktuální téma věčného boje studentů a kantorů a historek ze školních lavic představuje podloubí, z něhož přímo ční prostor pro celou řadu humorných eskapád. To bezručovskému hereckému souboru, který se pyšní nezpochybnitelnou šíří a hloubkou komediálního talentu, nabízí takřka ideální látku.

Potěší skutečnost, že inscenační tým si je zmíněné univerzálnosti vědom, nesahá k nějakému experimentování a drží se dál od poměrně vděčných, ale často prvoplánových hrátek s aktualizací v rámci kostýmů či samotného textu, ke které původní literární předobraz malinko svádí. Až archetypální postavy žáků – vždyť kdo by se za dob svých studií nesetkal ve třídě se šplhounem vtírajícím se do přízně vyučujících, všemi obletovanou kráskou nebo zarytým sportovcem – a učitelů vytváří svou podstatou dostatečné pojítko se současným divákem.

Síla, se kterou jednotlivé a v rámci celkového tvaru spíše volně propojené scénky, ve kterých hraje prim přívětivý slovní humor, „útočí“ na publikum krom znamenitého citu pro vypointování a obecně dobře zvládnuté interpretace hlavně skrze svou povědomost, která budí dojem jakéhosi příjemného dějá vu. Výsledný dojem ještě umocňuje precizní práce s nepolevující dynamikou inscenace. V tomto ohledu je skvělým příkladem třeba plynulá přestavba scény, která se prostřednictvím pouhého spojení lavic v okamžiku mění z původní třídy ve sborovnu – prosté, elegantní a účelné.

Ucelenost nenarušuje – což v případě Bezručů není úplně pravidlem – ani přítomnost kapelou tvořenou přímo zúčastněnými herci zahranych písní, které se čas od času vynořují, aby malinko dodaly oddechu od tradičních činoherních pasáží. Uvedené hudební příspěvky, jejichž nastudování se chopil Norbert Lichý společně s Michalem Sedláčkem, prostupují inscenaci organicky a přirozeně a vhodně korespondují se specifickou školskou poetikou díla, která dává každému vzpomenout na vlastní studijní léta.

Právě prostřednictvím určité povědomosti inscenace poukazuje – i přes fakt, že od napsání původního textu uběhlo hned několik dlouhých desetiletí – na zkostnatělost českého školského systému, který se brání evoluci natolik vehementně, že působí dojmem, jako by snad existoval ve světě, ve kterém se nikdy nenarodil Charles Darwin, a na metaforické úrovni připomíná spíše stojaté vody rybníku za nekončícího bezvětří. Jeho přetrvávající neschopnost obstojně pracovat s individualitami je zde vhodně vyjádřena prostřednictvím poměrně heterogenních a až uniformních kostýmů jednotlivých postav.

Ponechme ale nyní nevyslyšitelné lamentace stranou. Škola základ života představuje především výborný komediální zážitek, který je podán se sebejistotou přednesu cílevědomého žáčka biflujícího verše Máchova Máje na ploše několika nekončících nocí a který je vystavěn okolo pevných hereckých základů. Vezmeme-li v úvahu, že herecká ekipa je natolik početná, že Bezruči museli sáhnout do řad jinak pro diváky neviditelných členů divadla a na jeviště vytáhnout o nápovědu se starajícího Miroslava Kudelu nebo šéfa jevištní techniky Filipa Kapustu, nelze než k Jance Ryšánek Schmiedtové, která nastalou situaci

(snad bez přílišného využívání rákosky) ukočírovala, směřovat jen slova chvály. Ač od premiéry uplynulo jen něco málo přes měsíc, po herecké stránce se již inscenaci podařilo si sednout a v rámci souhry zúčastněných už prakticky vše klape tak, jak má. Norbert Lichý v nezapomenutelné roli přehlíženého šprta Krhounka nebo Lukáš Melník, jehož rebelující Benetka sklídl salvy smíchu v bravurně zvládnuté etudce parodicky imitující Spejbla a Hurvínka, představují jen krátký výčet znamenitě ztvárněných komických figur – zasloužený potlesk v tomto případě patří všem.

Adam Stavárek / Underground.cz / 21. dubna 2016

Zpátky na gympl: S Bezruči do školních lavic

Nová hra ostravského Divadla Petra Bezruče nese název Škola základ života. Divadelní adaptace, jak ji navrhla Hana Burešová, vychází ze známého stejnojmenného filmu, z humoristického románu Jaroslava Žáka Študáci a kantoři, z filmu Cesta do hlubin študákovy duše a z vlastních zážitků během studia. Ostravské zpracování inscenace režírovala umělecká šéfka DPB Janka Ryšánek Schmiedtová.

V představení účinkuje celkem 17 herců. Vidíme známé tváře jako Michala Sedláčka, Norberta Lichého, Lukáše Melníka nebo Vojtěcha Říhu. Velkou roli hraje kapela. Pro Bezruče se v tomto případě, kvůli míře zpěvu a množství hudebních tónů, jedná téměř až o muzikál. Navíc zde hostuje Markéta Matulová, která se chopila jednoho ze dvou smyčcových nástrojů – houslí (mimochodem při hraní také skvěle tančí). Celkové hudební aranžmá vytvořil Norbert Lichý společně s Michalem Sedláčkem. O kostýmy a kulisy, které svou věrohodností perfektně podtrhují dobu 30. let, se postarala Markéta Sládečková. Vůbec nevádí, že je Lichý o generaci jinde oproti svým kolegům ve třídě.

V průběhu celého představení panuje velmi příjemná atmosféra. Snad je to kvůli onomu multiinstrumentálnímu bandu, který hází jeden zvukový song za druhým (celkem jich zazní čtrnáct) a který zbytek hereckého ansámblu doplňuje tancem a zpěvem. Není nouze ani o vtípků. Salvu smíchu v publiku spustí Ondřej Brett v roli básnického nadšence Boukala, když při zkoušení a líčení jedné z bitev v dějepisu využije své poetické nadání a doslova „uspokojí“ drsnou dějepisářku s bičíkem v ruce (výbornou Kateřinu Krejčí). Skvěle hraje také Norbert Lichý. Jeho rolí je známá postava Vaška Krhounka, který sedí v první lavici a nesnáší tělocvik. Vůbec nevádí, že je Lichý o generaci jinde oproti svým kolegům ve třídě. Jeho úžasné grimasy v obličejí dodávají hře šmrnc a diváka prostě baví.

Ve třídě to žije, a to nejen o přestávkách. To samé platí i v učitelské sborovně. Pedagogové (Marcela Čapková jako třídní učitelka, Miroslav Kudela alias rozčuchaný matematikář, Dušan Urban jako fyzikář, který stojí vždy na straně třídy, Markéta Haroková jako krásná mladá suplentka a další) probírají neustálé prohřešky a vylomeniny žáků. Někteří z nich ovšem ve sborovně jen hrají šachy. Nejvyhrocenější situace pro pedagogický sbor nastává, když jeden z žáků ve slohové práci na libovolné téma vyjádří svůj názor na ústav. Neslýchaná drzost! Sodoma Gomora.

Je důležité zmínit, že hra se nesnaží pouze duplikovat filmy. Divák se díky výborným hereckým výkonům (jaké Bezruči všeobecně zvládají) vrátí opravdu zpátky do školních lavic. Každý si může uvědomit, že v tomto věku řešil podobné radosti a strasti jako samy postavy a možná byl i součástí podobného kolektivu. Souvislost s dobovou linkou tehdejší doby ho tak v závěru může překvapit.

Bezruči se prostřednictvím hry Škola základ života výjimečně vrací k docela jednoduché a v zásadě prosté myšlence – láska musí zvítězit.

Lucie Nohlová / Sokolska33.cz / 24. března 2016

Škola základ života jako svěží činoherní muzikál

Asi každý viděl filmy Martina Friče Škola základ života a Cesta do hlubin študákovy duše, které vycházejí z díla středoškolského profesora a humoristy Jaroslava Žáka. S použitím jejich motivů, dalších autorových textů i vlastních zážitků napsala Hana Burešová v 90. letech novou hru doplněnou dobovými šlágry Škola základ života. Nyní je uváděna v úpravě a režii Janky Ryšánek Schmiedtové jako komedie s hudebními čísly, činoherní muzikál, kde zpívá a na nástroje hraje celý soubor. Premiéra inscenace v Divadle Petra Bezruče byla 18. března 2016.

Děj se odehrává v někdejší gymnáziu během školního roku. Na scéně stojí dvě řady lavic, v popředí vlevo visí tabule a vpravo je hudební kout. Třída se promění ve sborovnu sražením předních lavic, je tu místo pro výstupy z přestávek, tenisu, výletu. Charaktery jsou odpozorovány ze života, oproti učitelským tyranům a podivínům působí studenti přirozeně, stejně jako ti dospělí, s nimiž mají dobrý vztah. Milostný motiv mezi dospívajícími je tu jen naznačen, zato všechny spojuje sportovní nadšení a fandění, skutečnou vášní je muzika, dobové šlágry, na jejichž melodie zpívají, tančí a hrají. V dialozích je ovšem fůra známých průpovědek a scének, jako třeba recitace Heydukova verše "Co je štěstí? Muška jenom zlatá", scestný výklad Wolkrovy básně a bombastický, nicneříkající popis středověké bitvy.

Nejvýraznějšími mezi sextány jsou Michal Sedláček jako výmluvný repetent a záškolák Čuřil, Lukáš Melník jako vzdorovitý buřič a talent Benetka a nepřehlédnutelný Ondřej Brett v roli básníka a estéta Boukala, menší part mají Jakub Burýšek (věčný čtenář Peterka) a Vojta Říha (fotbalový idiot Holous). V roli Krhounka se Norbert Lichý, jindy vůdčí osobnost na scéně, stáhl do pozice lítostivého nešiky, šplhouna a otloukánka. Pestrý obraz třídy dotvářejí spolužačky, Sarah Haváčová (správná žába Pařížková), Pavla Gajdošíková (třídní kráska Jánská) a Markéta Matulová (tichá dívka Nováková). V souladu s koncepcí, že kolektivním hrdinou hry je celá třída, se projev každé postavy podřizuje celkovému vyznění.

Profesora Cafourka, který studenty podrží, ale i důvtipně zkrátí, ztělesnil Dušan Urban, žáky podpoří i nesmělá suplentka Lachoutová Markéty Harokové. Svérázný školník Filipa Kapusty se studenty vychází a nadřizené si drží od těla. Ostatní herci své postavy vynalézavě karikují. Morálně nejlépe vychází potrhlý, dezorientovaný matikář Gábrlík (Miroslav Kudela), nejhůře pak policajtský, podlézavý jazykář Lejsal (Milan Cimerák). Úloha urvané třídní, češtinářky Kolískové sedí Marcela Čapkové, v roli obávané dějepisářky Suchánkové exceluje dominantní Kateřina Krejčí. Michal Weber je tu oportunistickým ředitelem a též inspektorem.

Janka Ryšánek Schmiedtová přistoupila k úpravě textu razantně, potlačila to neaktuální, dodala ději spád a tím vynikly pointy. Komedialní linkou přitom prosvítají vážné tóny o trvalých hodnotách jako je přátelství a také morální postoj a svoboda projevu, za což se někdy i tvrdě platí. Hudební čísla původně jen dotvářející dobovou atmosféru, se stala složkou rovnocennou s tou mluvenou a v aranžmá Norberta Lichého a Michala Sedláčka získaly staré šlágry novou svěžest. Obdiv zaslouží energie herců, s níž rozpořádají celou scénu, zpívají, tančí a hrají (často střídavě) na různé nástroje. Situační komika prostoupená groteskně satirickou nadsázkou a doprovázená hudbou se tu proměňuje v činoherní muzikál. Komedie plná pohybu, hudby a zpěvu zapůsobí na všechny divácké generace jako živá voda.

Závěrem ještě zmínka, že inscenace se stejným názvem už tu kdysi byla. Podle "bestselleru" Študáci a kantoři napsal Jaroslav Žák hru a tu pak uvedlo roku 1938 také ostravské Městské divadlo – v budově nynějšího DAD - a vystoupili v ní mj. Jiří Myron, Rudolf Deyl ml. a Blanka Waleská. Tato komedie měla

svým satirickým ostnem vůči poměrům na tehdejších školách živý ohlas a uvádí se, že někde byl proto vstup na představení středoškolákům zakázán!

Milan Líčka / Ostravablog.cz / 23. března 2016

Co je to štěstí? Muška jenom zlatá! Slavné filmové hlášky u Bezručů zabírají

Cesta do hlubin študákovy duše a Škola základ života. To jsou názvy filmových evergreenů, které už téměř celé století spolehlivě rozesmívají diváky. Nyní výjevy ze života jedné gymnaziální třídy vstoupily na jeviště Divadla Petra Bezruče. Umělecká šéfová tohoto divadla Janka Ryšánek Schmiedtová v inscenaci Škola základ života, která si v pátek odbyla premiéru, vsadila na dramaturgii předválečných knížek Jaroslava Žáka, jež se stály předlohou pro slavné filmy, i na novější úpravu Hany Burešové.

Jevištní celek funguje jako tragikomická hudební komedie se silnými groteskními prvky a s potenciálem oslovit publikum napříč generacemi. Ve své podstatě inscenace sází na kombinaci vděčného kantorského tématu a kvalitního herectví. Škola základ života zceluje celý Bezručácký tým, ve kterém hraje dokonce i nápověda.

Díky flexibilitě hereckého souboru a výpomoci hosta či herců z řad technického personálu válcují publikum nejen samotné komické skeče vzbuzující salvy smíchů, ale také dobře sebraná parta. Třešinkou na dortu je interní kapela s nezapomenutelnými dobovými hity. Všechno šlape rychlým a dynamickým tempem. Nabízí se vše, co může studentský život nabídnout – šplhouni, kterým rádi ušetříte štulec nebo nastavíte nohu, podmanivé třídní krásy, díky kterým nelze usnout, hustí záškoláci bourající základy školní klece či ukázková učitelská „sebranka“ jak z hororu o Frankensteinovi. Kdo by si nechtěl zavzpomínat na tyto nezapomenutelné okamžiky z života každého z nás!

„Co je štěstí? Muška jenom zlatá!“ „Teď vám názorně předvedu, jak se básník stává trpaslíkem.“ „Snědl jsem párek nevalné chuti a nepřišlo mi volno.“ „Ich habe gesagt!“ Hlášky, které díky filmu Martina Friče už zdomácněly, mají na jevišti stále spolehlivé kouzlo.

Celé třídě šéfuje Jindřich Benetka, nespokojený student, kritik a „člověk s vlastním názorem“ (Lukáš Melník). Skutečným pánem situace je ale vychytralý sígr a věčný student a stále unikající záškolák Áda Čuřil (Michal Sedláček). Nechybí další ustálené typy jako nadšený veršotepec a elegán Daniel Boukal (Ondřej Brett), zaostalý sportovec Tonda (Vojtěch Říha), špekounský šprt Krhounek (Norbert Lichý), nenápadný žrout rodokapsů Karel Peterka (Jakub Burýšek), férová holka Anda Pařízková (Sarah Haváčová) i unylá kráska Irma Jánská (Pavla Gajdošíková) a ušlápnuté káčátko Marta Nováková (hostující Markéta Matulová).

Školní galérka jako vystřižená z dobového módního žurnálu. Uvnitř sexty to žije, o přestávkách ve třídě zuří přiměřený bengál, popoštuchování je samozřejmostí, rýpanec do šprta povinností, občas dojde i na sebranou hereckou etudu, když se třídní esa předvádějí jedno před druhým. Nemají to lehké, stojí proti nim obávaný profesorský šik. Nemožná třídní Kolísková (Marcela Čapková), monstrózní latinář a krutopřísný němčinář Lejsal (Milan Cimerák), senilní matikář Gábrlík (Miroslav Kudela), dobromyslný plešoun, fyzikář a chemikář Cafourek (Dušan Urban), erotický idol, knihovnice a francouzštinářka Lachoutová (Markéta Haroková), sadistická fúrie, dějepisářka s bičíkem Suchánková (Kateřina Krejčí), nemastný neslaný ředitel (Michal Weber) a konspirační školník (Filip Kapusta).

Když se tyto dva tábory utkají, jiskří to jak v hnízdě sršňů. Opěvovaná scénka s recitací Co je to štěstí? Muška jenom zlatá, tak to je jen pouhý začátek. K nejlepším patří strhující podání bitvy z úst nevědoucího

básníka před hypnotizovanou dějepisádkou nebo hra na nervy mezi bezbranným sadistickým latinářem a vychytralými studenty, ke kterým na hodinu přišel nechápavý inšpektor. A jak do toho kapela seká jeden hit za druhým, na školních lavicích i před nimi se tančí.

Výprava a kostýmy Markéty Sedláčkové zapadají do dobové předválečné éry roku 1938 a jsou možná až moc jednobarevně nebo dvojbarevně fádni jako z černobílého filmu. Monobarevnost pak ale příjemně naruší scénka v pestrobarevných kostýmech na společném výletě, kde všichni vyhlízejí opět jak z dobového žurnálu. O něco nápaditější jsou kostýmy učitelů, které zvýrazňují jejich nepříjemné vlastnosti podtržené příhodnou rekvizitou, třeba jako je jezdecký bič u dějepisádky nebo rozcuchaná paruka zmatkáře Gábrlíka. Scéna s třídou září sněhobílou barvou uprostřed černočerného podnebí v Bezručích. Strohé a funkcionalistické jeviště jednoznačně připomene budovy z 30. let. Proměna třídy v učitelskou sborovnu se děje jednoduchým sražením svou školních lavic během pár vteřin, vše klope jak na drátkách.

Na pódiu je plynulý přechod k ostrůvku s kapelou po pravé straně. Herci – študáci i kantoři, si tady odskočí jen po pár krocích k celému orchestřišti nástrojů. Chytlavá hudba, bicí, klavír, basa, kytara, flétna, to vše rozjasní přešřel školáckých či profesorských kousků a povyšuje pouhé špilce do psychologické roviny, divák musí s osudy postav chtít nechtít soucítit. Zejména třeba s tragikomickým Krhounkem, kterého Norbert Lichý hraje místy až něžně jako malého, ne vždy právem ušlápnutého chlapce. Stačí pak jeden krok, aby se proměnil v hudebního lídra a udává dle situace plačtivý nebo veselý tón. Znějí dobové hity, ve kterých zpívají postupně všichni z herců. Hudba je adekvátním komentářem k ději, a když nedejbože skomírá jevištní akce (někde je i polopaticky didaktická), hudební čísla ji spolehlivě osvěží a povýší k rozverně, ale i melancholické tónině. Stačí jmenovat šlágry jako Dr. Swing, Chyťte brouka, Či pak jsi, holčičko, Nevěrná Rosita, Veliký mír nebo Už nikdy víc milovat nebudu. Choreografie Jany Ryšlavé a hudební nastudování Michala Sedláčka a Norberta Lichého v tomto případě šťastně vytváří most mezi dobovou atmosférou a nadčasovou muzikálností zlaté meziválečné éry.

Z hereckých výkonů, kromě Norberta Lichého ve šťastně zvolené roli šprta Krhounka, potěší třeba Kateřina Krejčí coby umanutá dějepisádky, výtečný Milan Cimerák jako ztělesnění profesorského zla s groteskně vykřivenou postavou. Divácký potlesk na premiéře si vysloužil další z mnoha vynalézavých skečů Lukáše Melníka parafrázující loutkoherecké umění Spejbla a Hurvínka. Velkým překvapením je účinkování méně známého Miroslava Kudely (jinak nápořádě a inspektor hlediště) v roli roztržitého matikáře a trefou do černého je obsazení hostující Markéty Matulové. Její role „tichého děvčátka“, které není vůbec tiché, je vděčnou alternativou vůči nepřehlédnutelnému, leč krotkému Krhounkovi Norberta Lichého.

Těžko upřednostňovat, protože inscenace typu Škola základ života je toho druhu, kde se celý soubor vyjímá jak na paletě. Ať je to iks, kosinus nebo parabola, základem života je u Bezručů Škola.

Martin Jiroušek / Ostravan.cz / 19. března 2016